

Bülten No. 6

Kasım 2015

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Nejdet UYGUN

Yazı İşleri Kurulu

Nazım DUMAN, Eda ÇETİNKAYA, Vedat KAYA, Ayten GÜRER, Gamze YILMAZ

Hazırlayan

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümü

ÇOCUKLARDA GÖRÜLEN DAVRANIŞ PROBLEMLERİ - 1

- Saldırganlık
- Çalma
- Yalan Söyleme
- Küfür
- İnatçılık
- Tırnak Yeme
- Kekemelik
- Tikler
- Dışkı Kaçırma
- Alt İslatma
- Parmak Emme
- Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu

E-posta 974044@meb.k12.tr

Web malteperam.meb.k12.tr

Tel (216) 549 31 61

Fax (216) 549 31 62

BÜLTEN

Çocuklar, gelişim dönemlerdeki sorunların çözümünde engellerle karşılaşırlarsa, olağan olarak nitelendirilen bu sorunların çözümü sonraki gelişim dönemlerine ve ileriki yaşlarına ertelenir. Bu durumlarda ortaya çıkan sorunlara uyum ve davranış bozuklukları denir.

Bir çocuğun davranışının bozukluk sayılabilmesi için bazı ölçütler gerekir.

Bu Ölçütler

Yaşa Uygunluk: Her gelişim döneminin kendine özgü davranışları vardır. Bu nedenle çocuğun içinde bulunduğu gelişim döneminin özelliklerini iyi bilmek gerekir. Örneğin, 2 yaş çocuğu negativist, hareketlidir ve istenilen şeyi kat'îyen yapmaz. Bu yaşlarda çocuk, özerk bir birey olduğunu öğrenir. Kendisi istemezse altının değişmesini istemez, öpülmeyi reddeder.

3 ila 5 yaş çocuğu dikkat çekmek ister. Hayal dünyası çok geniş olduğu için inanılmaz öyküler anlatabilir. Henüz yalanla yalan olmayı ayırt edemezler. Bu nedenle bu yaşlardaki çocukların anlattıkları yalan olarak kabul edilmezken, 11 ila 14 yaşlarındaki çocuklarda görülen yalan normalden sapan bir davranış olarak kabul edilir.

Yoğunluk: Bir davranışın bozukluk olarak kabul edilmesindeki ikinci ölçüt yoğunluktur. Örneğin, 5 yaş çocuğunda öfke ve huysuzluk doğarken, bu davranış başkasına fiziki zarar verme şekline dönüşürse, davranış bozukluğuna girer.

Süreklilik: Çocuğun belirli bir davranış türünü ısrarlı bir biçimde ve uzun zaman devam ettirmesidir.

Cinsel Rol Beklentileri: Erkeklerde kızlara oranla daha saldırgan olmaları beklenirken, davranışları ile erkeklere benzer saldırgan davranan kızların davranışları normalden sapan davranış kategorisine girer.

SALDIRGANLIK

Saldırganlık, çocuğun genellikle kendi akranlarına ve başkalarına vurması, ısırması, tekmelemesi, eşyaları fırlatması ve tükürmesi gibi zarar vermeyi hedefleyen davranışlarda bulunmasıdır. Saldırganlık çocuklarda belli dönemlerde normal bir tepki biçimi olarak kabul edilebilir.

SALDIRGANLIĞIN NEDENLERİ

- Saldırgan davranışların yetişkinler tarafından ödüllendirilmesi ve pekiştirilmesi. Bu durum genellikle geleneksel kültürde çok görülür. Geleneksel kültürde erkek çocuğun saldırganlığı onaylanır. (Örneğin; Kavga eden çocuğa ailesi tarafından “aferin” veya “seni döveni sen de döveceksin” denmesi)
- Çocuğun yetişkinlerden gerekli anlayışı, sevgiyi ve kabulü görmemesi.
- Televizyon ve bilgisayar oyunları, kitle iletişim araçlarının olumsuz etkisi.
- Ana-babanın aşırı otoriter ve baskıcı tutumları, buna bağlı olarak yaşanan iletişim problemleri.
- Çocuğun ana-babasından dayak yemesi.
- Biyolojik olarak çocuğun beyin zarı iltihabı, beyin zedelenmesi gibi fizyolojik sorunlar yaşaması.

SALDIRGAN DAVRANIŞLAR KONUSUNDA AİLEYE ÖNERİLER

Öncelikle ana-baba olarak çocuğa saldırganlık modeli olmayın.

Saldırgan davranışlara tolerans göstermeyin.

Saldırgan davranışları kesinlikle dayakla cezalandırmayın! Dayak atılan çocukta düşmanlık duyguları gelişir ve pekişir.

Çocuk sinirliken onunla tartışmayın, sakinleşmesini bekleyin ve daha sonra yaptığı davranış ile ilgili konuşun.

Çocuğa sosyal gelişimine uygun çeşitli sorumluluklar verin. Böylece çocuğa başarıya duygusunu yaşatmış olursunuz.

Çocuğa yaptığı bu davranışların dezavantajlarını gösterin. Saldırgan davranış göstererek isteklerini elde edemeyeceğini ona anlatın.

Çocuğun olumlu davranışını gördüğünüzde pekiştirin. Örneğin; arkadaşıyla oynarken, kavga etmediğinde ve bağırmadığında bunu sözel olarak ödüllendirin. Olumsuz davranışlarını görmezden gelin.

Çocuğun sportif faaliyetlerde bulunmasına ve belirli bir süre dışarıda oynamasına izin verin. Bu enerjisini boşaltmasını sağlayacaktır.

Çocuğun sergilediği saldırgan davranış başkalarının güvenliğini ciddi bir şekilde

tehdit etmedikçe bu davranışın üstünde durup çocuğa baskı yapmayın.

Kızgınlıktan kurtulması için alternatifler bulun.

Çocuğunuzun gelişim dönemlerini ve bu dönemdeki ihtiyaçlarını iyi bilerek yerine getirin.

Ana-baba olarak saldırgan davranışlar karşısında sakin davranın; sert, duygusal tepkiler yerine ben dilini kullanın (“Böyle davrandığın için üzüldüm”).)

Çocuğa şiddet içeren televizyon programları seyrettirmeyin.

Çocuğunuzla mümkün olduğunca daha çok ve kaliteli zaman geçirin.

ÇALMA

Çalma, çocuğun kendine ait olmayan bir eşyayı, bir nesneyi izinsiz olarak alıp ona sahip olmasıdır.

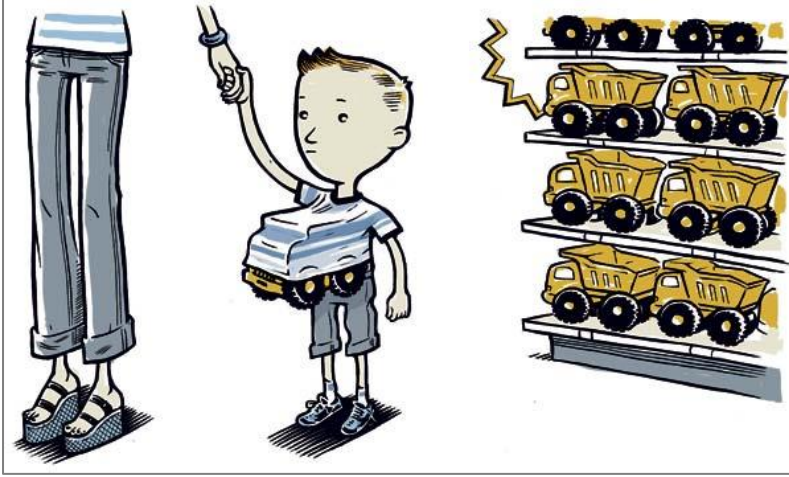
3–4 yaşındaki bir çocuğun başkasına ait bir oyuncak almasının çalma olup olmadığına karar vermek için çocuğun bulunduğu dönem özelliklerini iyi bilmek gerekmektedir. Çalma davranışı okul çağlarında sıkça görülür. Önemle üzerinde durulması gereken bir konudur. Bir çocukta 10 yaşından sonra da çalma davranışı devam ederse bu önemli bir problemin göstergesidir ve mutlaka bir uzmana başvurulmalıdır.

ÇALMANIN NEDENLERİ

- Çocuğun temel ihtiyaçların önemszenmemesi ve karşılanmaması.
- Çocuğun sevgi, ilgi ve anlayıştan mahrum olması. Örneğin; Çocuk, anne-babasının ilgisini çekmek için çalabilir. Yapılan araştırmalarda çalma davranışında bulunan çocukların ailelerinin genellikle alkolik ya da suçlu ana-babalar olduğu belirlenmiştir.
- Çocukta sahip olma düşüncesinin gelişmemiş olması.
- Çocuğun başkasına duyduğu kızgınlığı ifade etmek veya intikam almak istemesi. Örneğin; Anne-babasına kızgın bir çocuğun, onlardan intikam almak için bir şey çalarak ailesini zor duruma düşürmek ve üzme istemesi.

- Anne-babanın çocuğun yaptığı bu davranış karşısında tepkisiz kalması veya bu durumdan zevk alması. Bu durum çocuğu cesaretlendirir ve çocuk çalmaya devam eder.
- Çocuğun özdeşleşmek için kendine kötü bir örnek seçmiş olması.
- Çocuğun çalma davranışını anne-baba ile hesaplaşmasının bir yolu olarak görmesi.
- Yeni doğan kardeşe duyulan kıskançlık veya öfke.
- Özellikle pasif veya başarısız bir çocuğun kendisini akran grubuna kabul ettirme isteği. Örneğin; Babasının cüzdanından para alarak arkadaşlarına hediye alması gibi.

ÇALMA DAVRANIŞI KONUSUNDA AİLEYE ÖNERİLER

Çocuğunuza başkalarının eşyalarına önem vermeyi, dürüstlüğü öğretin ve bunu yaşantınıza geçirin.

Anne-baba olarak çocuğunuza iyi örnek olun. Siz başkasına ait bir eşyayı izinsiz alırsanız çocuğunuzun da alabileceğini unutmayın.

Çocuğunuzla iletişiminizi güçlendirin. İlginizi ve sevginizi esirgemeyin.

Çocuğunuzun temel ihtiyaçlarını karşılayın. Yaşına ve ihtiyaçlarına uygun miktarda harçlık verin.

Çocuğun kendisine ait eşyalarının olmasını sağlayın. Bu onun mülkiyet bilincini geliştirecektir

Çocuğunuza aşırı tepki vermeyin ve şiddet uygulamayın.

Çocuğun almış olduğu eşyayı sahibine özür dileyerek geri vermesini sağlayın. Aldığı eşya zarar görmüşse

yenisini alın ve parasını da çocuğun harçlıklarından

ödetin. Yalnız çocuğun harçlığını tamamen kesmeyin.

Fiziksel ceza kesinlikle uygulamayın.

Çocuğunuza genel olarak "kötü çocuk" damgasını vurmayın. Çalmış olabilir ama bu onun her yönüyle kötü bir çocuk olduğunu göstermez.

Çocukla davranışının nedenini mutlaka konuşun.

Çocuğunuza ihtiyacı olduğunda ödünç eşya almanın yollarını öğretin.

Çocuğunuzun eşyalarını kullanmak veya almak istediğinizde mutlaka ondan izin isteyin.

YALAN SÖYLEME

Yaşantımızda yalanı hiç sevmediğimizden ve yalanın ne kadar kötü olduğundan bahsederiz. Ancak bazen karşımızdaki insanları kırmamak, bazen başkalarının hayranlığını kazanmak bazen de kendimizi savunmak için bir şekilde yalan söyleyebiliriz.

Genel olarak yalan, başkalarını kandırmak ya da yanıltmak amacıyla söylenen sözlerdir. Çocuklarda 7 yaşından önce söylenenler yalan olarak kabul edilmez. Çünkü bu yaş dönemindeki çocukların inanılmaz bir hayal dünyaları vardır ve gerçekle gerçek olmayı ayırt edemezler. Anlattıkları şeyler bazı ebeveynler tarafından yalan kabul edilir. Hâlbuki çocukların söyledikleri ve anlattıkları kandırma ve yanıltma amacı taşımaz.

YALAN SÖYLEMENİN NEDENLERİ

- Baskıcı ve otoriter anne-baba tutumları.
- Anne-babanın olumsuz model olması.
- Ailenin, çocuğa üstesinden gelemeyeceği sorumluluklar yüklemesi.
- Aile kurallarının çok katı olması.
- Çocuğa şiddet uygulanması.
- Ailenin çocukla olan iletişiminin bozuk olması.
- Çocuğun sık sık eleştirilmesi ve başkalarıyla kıyaslanması.
- Çocuğun mükemmelliğe zorlanması.
- Çocuğun başkalarının hayranlığını kazanmak istemesi. Örneğin; Arabaları olmadığı halde arkadaşlarına arabalarının olduğunu söylemesi gibi.
- Bazen de çocuğun özlemlerini dile getirmek istemesi. Örneğin; Babası ölen bir çocuğun babasının seyahate çıktığını söylemesi.
- Çocuğa aşırı karışıldığı ve baskı yapıldığı zaman çocuk yalan söyleyebilir.
- Toplum içinde çok heyecanlanan bir çocuk, bildiği bir şiiire bilmiyorum diyerek yalana başvurabilir.

YALAN SÖYLEME DAVRANIŞI KONUSUNDA AİLEYE ÖNERİLER

Eğer anne-baba olarak yalan söylerseniz, çocuğunuzda yalan söyleyecektir. Çocuğunuza aşırı tepki göstermeyin ve ağır cezalar vermeyin. Aksi takdirde çocuğunuz cezadan kurtulmak için yalan söylemeye devam edecektir. Çocuğunuza üstesinden gelemeyeceği sorumluluklar vermeyin. Yumuşak ve hoşgörülü olun. Kurallarınızı çocuğunuzun yaşamını fazla sınırlandırıcı ve baskıcı olabilecek şekilde koymayın. Çocuğunuzu başkalarına karşı kullanmayın. Örneğin; Bir babanın telefon çaldığında kendisi için "yok" dedirtmesi. Asla çocuğunuzu başkalarıyla kıyaslamayın. Çocuğunuzla iletişiminiz olumlu olsun. Böylece çocuğunuz yalana başvurmak zorunda kalmaz. İsteklerini, beklentilerini, sıkıntı ve kaygılarını sizinle rahatça paylaşabilir. Çocuğunuza kesinlikle "yalancı" etiketi yapıştırmayın. Aksi takdirde çocuk bu etiketin gerektirdiklerini yerine getirerek yalana devam eder.

Çocuğunuza doğruyu söyletme için; "Doğru söylersen ceza vermeyeceğim" dedikten sonra, çocuk doğruyu söyleyince aşırı tepki vermek ya da şiddet uygulamak çocukta yalanı pekiştirir. Bu nedenle verdiğiniz sözleri yerine getirin ve çocuğunuzun cezalandırılmayın.

KÜFÜR

İnsanların genellikle kızgınlık, öfke veya engellenmelerle karşılaştıklarında kullandıkları kötü kelimelere denir. Küfür, bazen insanlara beddua kelimeleri, bazen cinsel içerikli kelimeler, bazen kişinin zekâsıyla ya da hayvan isimlerini içeren kelimeler kullanılarak yapılır.

KÜFRÜN NEDENLERİ

- Anne-baba veya etrafındaki yetişkinleri model alması.
- Yetişkinlerin ilgisini çekme isteği.
- Büyüdüğünü ispat etme çabası.
- Kızgınlık ve öfke durumlarında.
- Küfür eden akranları arasında kabul görme isteği.

KÜFÜR DAVRANIŞI KONUSUNDA AİLEYE ÖNERİLER

Çocuğunuza iyi model olun. Eğer siz küfür ederseniz çocuğunuzda eder.

Çocuğunuz küfredtiğinde kesinlikle şiddet ve tehdit kullanmayın.

Çocuğunuzun küfür etmesine tanık olduğunuzda birden aşırı tepki vermeyin. Bir süre duymazlıktan gelin.

Çocuğunuza kızgınlığını daha olumlu nasıl ifade edebileceğini öğretin. Yani küfürlü kelimelerin yerine uygun ve kabul edilebilir kelimeleri kullanmasını sağlayın. Kullandığında bunu pekiştirin.

Çocuğunuzun size karşı kızgınlığını ifade etmesine izin verin. Böylece gittikçe daha az küfürlü kelimeleri kullanacaktır.

Küfür içeren televizyon programlarından uzak tutun.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- 1- Aydoğmuş,K., Baltaş,A., Baltaş,Z., Davasgil,Ü., Güngörmüş,O., Konuk,E., Korkmazlar,Ü., Köknel,Ö., Navaro,L.,Oktay,A., Razon,N., Yavuzer,H., Ana-Baba Okulu, 1993
- 2- Türk Psikologlar Derneği, 13 Ekim 1999
- 3- Amerikan Psikiyatri Birliği (1994) Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı, Dördüncü Baskı (DSM-IV) (Çev. Ed: E Köroğlu) Ankara, Hekimler Yayın Birliği, 1995.
- 4- Saygılı ,S., Çocuklarda Davranış Bozuklukları, 2004
- 5- Yörükoğlu,A., Çocuk Ruh Sağlığı, Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul, Ekim 1992
- 6- Kaya,C., Çocuk Eğitiminde Anne Babaya Öneriler, Zambak Yayınları,İstanbul,2003
- 7- Salk,L., Bebeklikten Yetişkinliğe Çocuğun Duygusal Sorunları, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993
- 8- Yavuzer,H., Ana-Baba Ve Çocuk, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993
- 9- Gürün,O.A., Çocuğumuzu Tanıyalım, İnkılap Yayınevi, İstanbul, 1984